

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

DE REPUBLIEK DER ZEVEN VERENIGDE NEDERLANDEN (1588 – 1795)

Boeken

- **Haar, J. ter**
Geschiedenis van de Lage Landen: Deel 3 Voorspoed en twist
Gebeurtenissen uit de geschiedenis van de Republiek in verhalende vorm. Met illustraties van o.a. Rien Poortvliet en J.H. Isings.
- **Wilschut, A.**
De tijd van regenten en vorsten: 1600-1700
Deel uit de serie 'Kleine geschiedenis van Nederland'. In dit deel komt de 17^e eeuw - de Gouden Eeuw - aan bod. De Republiek was een wereldmacht met een enorm handelsimperium. In het kielzog van de bloeiende economie konden de kunsten en wetenschappen zich ontwikkelen. Maar er waren ook problemen op politiek, economisch, godsdienstig en sociaal gebied. Dit boek biedt een overzicht van het leven in de 17^e eeuw in de Republiek.

Websites

- **Wikipedia: Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden**
De geschiedenis van de Republiek in vogelvlucht.

HET RAMPJAAR 1672

Boeken

- **Brouwer, Judith**
Levenstekens: Gekaapte brieven uit het Rampjaar 1672
In 1672 kaapten de Engelsen talrijke Nederlandse schepen. De brieven die zich daar aan boord bevonden, bereikten nooit hun bestemming, maar belandden in een Engels archief. Judith Brouwer onderzocht deze correspondentie; behalve zakelijke ook brieven van persoonlijke aard. Men schrijft over persoonlijke omstandigheden, het dagelijks leven en natuurlijk ook over de oorlog.
- **Canon van Zuid-Holland: de geschiedenis van Zuid-Holland in 50 verhalen**
pagina 84-86: De moord op de gebroeders de Witt
Een korte introductie op deze beruchte gebeurtenis uit de Nederlandse geschiedenis.
- **Dreiskämper, P.**
'Redeloos, radeloos, reddeloos': de geschiedenis van het rampjaar 1672
Welke gebeurtenissen maakten 1672 tot het rampjaar uit de vaderlandse geschiedenis? Waarom werd de Republiek van alle kanten aangevallen, bezetten de Fransen de helft van het land, werd Willem III tot stadhouder uitgeroepen en werden de gebroeders De Witt vermoord?
- **Panhuysen, L.**
Rampjaar 1672: Hoe de Republiek aan de ondergang ontsnapte
Aan de hand van de correspondentie tussen een diplomaat, de heer van Amerongen, zijn vrouw en hun zoon, officier in het leger, wordt een beeld geschetst van alle facetten van het beruchte rampjaar. Dit boek werd in 2009 genomineerd voor de Grote Geschiedenisprijs.

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

- **Prud'homme van Reine, Ronald**
Moordenaars van Jan de Witt: De zwartste bladzijde van de Gouden Eeuw
Reconstructie van de moord op de gebroeders De Witt in 1672 op basis van pamfletten en getuigenverklaringen.

Jeugdboeken

- **Hoogstraaten, T. en M. Hoogstraaten**
Het geheime kistje: de tijd van regenten en vorsten 1600-1700 : De Republiek
Omdat hun vader overleden is en hun moeder ernstig ziek, moeten Martijn en Willemijn de kost zien te verdienen voor het hele gezin. Er dreigt oorlog en er is bijna geen werk. Ze vinden een oplossing, maar die moet geheim blijven. Als een visverkoper uit het dorp wantrouwig wordt, komen Martijn en Willemijn in de problemen. Het verhaal speelt zich af in 1672. Vanaf 8 jaar.
- **Kerkwijk, H. van**
Het rampjaar
Samen met zijn meester, de filosoof Spinoza, maakt Melchior in 1672 een spannende reis naar een Franse generaal in bezet gebied. Vanaf 10 jaar.
- **Koesveld, Henk**
Verraad
Als de Franse troepen in 1672 Holland binnenvallen, dreigt de boerderij van Micahels ouders in brand gestoken te worden. Tenzij Michael voor de Fransen gaat spioneren... Vanaf 12 jaar.

Luisterboeken

- **Rampjaar 1672: een radiodocumentaire**
De briefwisseling tussen de heer van Amerongen, zijn vrouw en zijn zoon, kolonel in het Staatse leger, vormt de basis voor deze radiodocumentaire (zie ook het boek van Luc Panhuysen). Daarnaast zijn er ooggetuigenverslagen, krantenberichten, pamfletten en liederen uit die tijd gebruikt. Een uitzending van het VPRO-radioprogramma OVT uit april 2009.

Filmpjes

- **Het einde van de Gouden Eeuw**
Het rampjaar maakte een einde aan de Gouden Eeuw.
- **De Witt of Oranje: rockopera over het Rampjaar 1672 door het muziektheatergezelschap Tafel van Vijf.**
Dit filmpje geeft een beeld van de totstandkoming van het theaterstuk.

Websites

- **Anno Domini 1672**
Weblog over de Frans-Nederlandse en Engels-Hollandse oorlogen in de 17^e en 18^e eeuw, oorspronkelijk opgezet rondom het rampjaar 1672. Aan bod komt lokale, nationale en internationale geschiedenis, krijgsgeschiedenis, kunst en cultuur en wargaming.
- **Canon van Zuid-Holland: de moord op de gebroeders De Witt. 1672**
Beknopte informatie over de moord op de gebroeders De Witt.
- **Geheugen van Nederland: Acht voorstellingen van de Franse wreedheden bedreven in het jaar 1672**
Serie van acht prenten uit 1673 voorstellende de wreedheden die de Franse troepen in 1672 begingen in Bodegraven en Zwammerdam.
- **Geheugen van Nederland: Bij Bode Grave // Int Prinscen quartier de 9/2 1672**
Prent uit 1672 van het kwartier van Prins Willem III en zijn troepen te Bodegraven.

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

- **Geschiedenis van Zuid-Holland: Fort Wierickerschans en de Hollandse Waterlinie**
Na het debacle van 1672 werd het fort opgericht op de plek die een cruciale rol had gespeeld bij de verdediging van Holland tegen het Franse leger.
- **Historisch Nieuwsblad: het rampjaar 1672**
Artikel uit het Historisch Nieuwsblad door historicus Luc Panhuysen over de rampzalige gebeurtenissen in 1672.
- **De oorlog van 1672**
Het boek De oorlog van 1672, dat niet meer leverbaar is, werd, met toestemming van de auteur, gedigitaliseerd en is hier in zijn geheel te lezen.
- **Rijksmuseum: 1672 Rampjaar**
De site van het Rijksmuseum toont kunstwerken die het Rampjaar in beeld brengen.
- **Wikipedia: Hollandse Oorlog**
Informatie over de gebeurtenissen rondom het Rampjaar en het verloop van de Hollandse- of Frans-Nederlandse Oorlog.
- **Wikipedia: Rampjaar 1672**
Een overzicht van de oorzaken van, en gebeurtenissen tijdens het Rampjaar 1672.

Bestanden

- **Huygens Bulletin Junior**
Editie van het Huygens Bulletin voor de jeugd. Dit nummer gaat grotendeels over het Rampjaar 1672. Het Bulletin is opgezet als een krant, met binnenlands- en buitenlands nieuws, advertenties e.d. Aantrekkelijk vormgegeven met korte berichten, veel illustraties en een speelse opmaak.

DE OUDE HOLLANDSE WATERLINIE: GESCHIEDENIS

Boeken

- **Canon van Zuid-Holland: de geschiedenis van Zuid-Holland in 50 verhalen**
pagina 87-89: Fort Wierickerschans en de Oude Hollandse Waterlinie
Beknopte beschrijving van de gebeurtenissen rondom Fort Wierickerschans, een belangrijk verdedigingspunt.
- **Es, J. van**
Limes en linie: twintig eeuwen verdedigingswerken tussen de Oude Rijn en de Hollandsche IJssel
Geschiedenis van de verschillende verdedigingslinies in het gebied tussen beide rivieren en Alphen a/d Rijn en Harmelen vanaf de Romeinse tijd tot en met de Tweede Wereldoorlog. Het gebied in de omgeving van de Prinsendijk – tussen Bodegraven en Hekendorp. Momenteel één van de langste ongeplaveide wandelpaden van West-Nederland.
- **Hoogendoorn, H.**
Cordon van Holland: Het beeld van de Oude Hollandse Waterlinie
Aan de hand van historische kaarten, afbeeldingen en geschriften komt de Oude Hollandse Waterlinie tot leven. Ook wordt in beeld gebracht wat er nu nog van deze oude defensielijn waarneembaar is in het landschap.
- **Norel, K.**
Koning-Stadhouder Willem III: een europees vorst
Historische roman over het leven van Stadhouder-Koning Willem III vanaf ongeveer 1666 tot aan zijn dood in 1702.
- **Troost, Wout**
Stadhouder-Koning Willem III: een politieke biografie
De politieke carrière van Stadhouder-Koning Willem III (1650-1702).

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

- **Will, Chr.**
Sterk water: De Hollandse Waterlinie
De geschiedenis van de Oude en de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de ontwikkelingen die het landschap heeft ondergaan. Geïllustreerd met foto's in zwart-wit en kleur, prenten, plattegronden en oude en nieuwe kaarten.

Brochures

- **Hollandse Waterlinies: Water als verdedigingsmiddel**
Rijk geïllustreerde brochure van het Erfgoedhuis Zuid-Holland over water als defensief hulpmiddel voor Holland, vanaf de Romeinse tijd tot op heden.

Tijdschriftartikelen

- **Beeldessay 'Een bondgenoot dien de voorzienigheid ons schonk' : Inundaties in de Hollandse geschiedenis / Gijs Rommelse**
In: Holland : Historische tijdschrift: Landsverdediging in Holland, jrg. 45, nummer 2 (2013), p. 80-88. Aan de hand van afbeeldingen wordt de geschiedenis van de inundaties beschreven.
- **De Oude Hollandse Waterlinie: een geschiedenis in facetten / J.P.C.M. van Hoof**
In: Saillant nummer 3 2008, p. 2-6.
Beschrijving van verschillende aspecten van de Oude Hollandse Waterlinie.

Filmpjes

- **Kunstfort Asperen: Oude Hollandse Waterlinie**
Introductiefilmpje over de Oude Hollandse Waterlinie.
- **Nederland in zeven overstromingen, deel 3: Water als wapen**
Deel uit de informatieve televisieserie van Frank Westerman. Deze aflevering gaat over de geschiedenis van het gebruik van water als verdedigingsmiddel, onder andere via de Oude Hollandse Waterlinie.
- **Het Water als wapen: De Oude Hollandse Waterlinie**
Wat was de Oude Hollandse Waterlinie, waarom is hij ontstaan en wat is er nu nog van te zien?

Websites

- **Geheugen van Nederland : Nederland en Engeland: de band tussen twee naties**
Willem III wordt door zijn huwelijk met Maria Stuart ook nog Koning van Engeland.
- **Historiën: Willem III van Oranje-Nassau**
Leven en werk van Willem III in vogelvucht.
- **If then is now: Menno, Baron van Coehoorn**
Informatie over leven en werk van Menno van Coehoorn, een belangrijk militair en vestingbouwkundige ten tijde van Stadhouder Willem III.
- **Nationaal Archief: Hollandse Waterlinie**
Verzameling oude plattegronden uit de 17^e eeuw van vestingsteden langs de Oude Hollandse Waterlinie.
- **Rijksmuseum: 1688 Stadhouder Willem III wordt koning van Engeland : Glorious Revolution**
Enkele kunstwerken uit de collectie van het Rijksmuseum gewijd aan het koningschap van Willem III.
- **Van Burcht tot Waterlinie**
Beknopte geschiedenis van verdedigingswerken in Nederland. De Oude Hollandse Waterlinie maakt hier deel van uit.

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

- **Waterlinie op de kaart: Historie van de OHWL**
De geschiedenis van de Oude Hollandse Waterlinie in vogelvlucht.
- **Waterlinie op de kaart: Charmeoffensief**
Prins Willem III bedankt kolonel Van Ginkel bij Schoonhoven voor de getoonde moed.
- **Waterlinie op de kaart: De Waterlinie en de boeren**
De boeren waren erg gekant tegen het onder water zetten van hun land. Dat leverde de nodige problemen op.
- **Waterlinie op de kaart: Een onervaren prins als opperbevelhebber**
Het volk was uitzinnig van vreugde toen Prins Willem III tot Stadhouder van de Republiek en tevens opperbevelhebber van het leger werd benoemd. Maar hem wachtte een loodzware taak.
- **Waterlinie op de kaart: Een strenge hand**
Over de veroordeling van de verrader Jean Barton de Montbas.
- **Waterlinie op de kaart: Haagse Alliantie**
In het najaar van 1673 sluiten De Republiek, de Spaanse Koning, de Hertog van Lotharingen en de Keizer van het Duitse rijk sloten een verdrag tegen Lodewijk XIV. Het tij begon te keren.
- **Waterlinie op de kaart: Het regime van de Prins**
De bezem gaat door de krijgsmacht! In 1673 stelt Prins Willem orde op zaken. Het leger krijgt te maken met zijn ijzeren regime.
- **Waterlinie op de kaart: Johan Maurits in Muiden**
Voor het versterken van de Hollandse Waterlinie bij Muiden moesten alle zeilen worden bijgezet.
- **Waterlinie op de kaart: De mislukte aanval op Woerden**
Over de poging van Willem III om Woerden te veroveren op de Fransen mislukt.
- **Waterlinie op de kaart: Waterlinie geeft Prins Willem respijt**
De Waterlinie helpt Prins Willem ook in politieke zin.
- **Waterlinie op de kaart: Willems blunders**
Over bevroren water en het bloedbad bij Bodegraven en Zwammerdam.
- **Wikipedia: Willem III van Oranje**
Informatie over Willem III die in 1672 Stadhouder werd en die een belangrijke rol speelde bij het in stand houden en versterken van de Oude Hollandse Waterlinie.

Sociale media

- **Pinterest: Oude Hollandse Waterlinie**
Allerlei afbeeldingen op Pinterest.

DE OUDE HOLLANDSE WATERLINIE: HOE ZAG DEZE ERUIT?

Boeken

- **Ridderbos, M.**
Kleine atlas van de Oude Hollandse Waterlinie : een onderzoek naar het landschap en de vestingwerken van de Oude Hollandse Waterlinie
Uitvoerig overzicht van geschiedenis, techniek en afzonderlijke verdedigingswerken van de Oude Hollandse Waterlinie. Ook aandacht voor de huidige staat van de diverse posten, forten, schansen, batterijen, het landschap met de diverse biotopen en nieuwe inrichtingsmogelijkheden. Bij het boek hoort een website die te bekijken is met Google Earth.
- **Stamkot, B.**
Vestingsteden in Nederland
Beknopte informatie over de vestingwerken in 44 Nederlandse steden, deels behorend tot de Oude Hollandse Waterlinie. Met foto's, kaarten en prenten.

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

- **Terminologie verdedigingswerken : inrichting, aanval en verdediging**
Alfabetisch ingericht woordenboek van termen uit de verdedigingswerken. Wilt u weten wat een 'beer' is, of een 'courtine', of waarvoor een 'hooizak' diende? U vindt het hier uitgebreid beschreven. Vaak verduidelijkt met een tekening, foto of plattegrond.

Kaarten

- **Vestinglandschappen in Nederland : Vestingwerken en linies**
Toeristische kaart waarop alle herkenbare vestingwerken staan aangegeven.

Dvd's

- **Zuid-Hollands welvaren, deel 6 De Hollandse Waterlinie**
De geschiedenis van Zuid-Holland is onlosmakelijk verbonden met haar vaarwegnetwerk. Een deel daarvan vormde eeuwenlang het fundament voor het Zuid-Hollandse deel van de Hollandse Waterlinie: een ingenieus stelsel van vaarwegen, forten en inundatiewerken ter verdediging van Zuid-Hollands welvaren.

Filmpjes

- **Nationale landschappen: Het Groene Hart.**
Afl levering van de NCRV-serie waarin de natuurlijke, agrarische en recreatieve kwaliteiten van dit gebied voor het voetlicht worden gebracht.
- **Zuid-Hollands Welvaren, aflevering 6: De Hollandse Waterlinie**
De geschiedenis van Zuid-Holland is onlosmakelijk verbonden met haar vaarwegnetwerk. Een deel daarvan vormde eeuwenlang het fundament voor het Zuid-Hollandse deel van de Hollandse Waterlinie: een ingenieus stelsel van vaarwegen, forten en inundatiewerken ter verdediging van Zuid-Hollands welvaren.

Websites

- **Forten info**
Vul als zoekterm Oude Hollandse Waterlinie in en u vindt een overzichtskaart met summieri informatie over alle verdedigingswerken die deel uitmaakten van deze linie.
- **Forten Info; Oude Hollandse Waterlinie**
Beknopt overzicht van de forten en verdedigingswerken langs de Oude Hollandse Waterlinie en wat er nu nog van over is.
- **De Hollandse Waterlinie op de kaart**
Luchtfoto's en kaarten van de wandelroute Oude Hollandse Waterliniep pad, inundatiegebieden en forten langs de route. Met streetview en mogelijkheden om in te zoemen.
- **Nationaal Archief: Kaart van het ontwerp van een waterlinie tot dekking van de provincie Holland**
Deze oude kaart - vermoedelijk een kopie uit 1731 - van het traject van de Oude Hollandse Waterlinie geeft een heel gedetailleerd beeld. U kunt inzoomen; de teksten zijn goed leesbaar.
- **Old maps online**
Door met het kader te schuiven komen aan de rechterkant oude kaarten van het gebied tevoorschijn. U kunt inzoomen en zo de kaarten heel goed bekijken.
- **Stichting Menno van Coehoorn: verdedigingswerken**
Database van de Stichting Menno van Coehoorn. Met de zoekterm Oude Hollandse Waterlinie krijgt u een overzicht van de bijbehorende forten en verdedigingswerken. Beknopte, feitelijke informatie.

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

- **Stichting Menno van Coehoorn: Hollandse waterlinies**
Artikel over verschillende waterlinies, waaronder de Oude Hollandse Waterlinie.
- **Wikipedia: Oude Hollandse Waterlinie**
Beknopte beschrijving van de Oude Hollandse Waterlinie met een lijst van de betrokken verdedigingswerken.

Bestanden

- **De Oude Hollandse Waterlinie : enkele bestuurlijke, geografische en militaire facetten / J.P.C.M. van Hoof**
In: Mars et Historia, jrg. 40, nr. 1 (jan.-mrt. 2006), p. 33-38
Artikel in het tijdschrift van de Nederlandse Vereniging voor Militaire Historie. Over de locatie, het onderhoud, de begrenzingen en de betekenis van de Oude Hollandse Waterlinie.

Sociale Media

- **Flickr : Oude Hollandse Waterlinie**
Foto's rondom de Oude en de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

BELANGRIJKE LOCATIES LANGS DE OUDE HOLLANDSE WATERLINIE

Folders

- **Ontdek de vestingsteden van de Oude Hollandse Waterlinie**
Gelamineerde folder op A-3 formaat, met o.a. een kaart van de OHW met daarop afgedrukt kleine plattegrondjes van de vestingsteden met waterlinieommetjes.

GORINCHEM

Boeken

- **Stamkot, Bert**
Geschiedenis van de stad Gorinchem
De geschiedenis van Gorinchem vanaf de Romeinse tijd tot in de 20^e eeuw.
- **Wit, H.F. de**
Gorcums heren : Regentenpolitiek 1650-1750
Over de politieke twisten tussen de regenten in Gorinchem, o.a. ten tijde van het rampjaar 1672.

Websites

- **Geschiedenis: een korte beschrijving van de geschiedenis van Gorinchem**
Geschiedenis van Gorinchem vanaf de vroege Middeleeuwen.
- **Geschiedenis van Zuid-Holland: Geschiedenis van Gorinchem**
Heel beknopte weergave van de geschiedenis van Gorinchem.
- **Geschiedenis van Zuid-Holland : het verhaal van de Krinkelwinkel**
Waarom heet deze straat op een industrieterrein in Gorinchem zo?

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

- **De Nederlandse vestingsteden: Gorinchem**
Zeer beknopte geschiedenis gecombineerd met toeristische informatie: wandel- en fietsroutes, arrangementen, accommodaties en activiteiten. De informatie over arrangementen is niet actueel gehouden.
- **Waterlinie op de kaart**
Luchtfoto van Gorinchem met korte informatie over bijzondere gebouwen en vestingwerken.
- **Waterlinie op de kaart: Gorinchem : Hendrick Hamel: een Koreaanse held!**
Beknopte historische informatie over Hendrick Hamel, de 17^e eeuwse zeevaarder die ervoor zorgde dat Korea bekend werd in het Westen.
- **Wikipedia: Gorinchem**
De geschiedenis van Gorinchem als vestingstad.

LEERDAM

Boeken

- **Rooden, Peter van**
Leerdam ommuurd: De stadspoorten van Leerdam
Beschrijving aan de hand van prenten en schilderijen van de vier toegangspoorten die tot in de 19^e eeuw de stad ontsloten. De poorten zijn allemaal afgebroken.

Websites

- **Eriks website: de stad Leerdam 1**
Geïllustreerde summiere informatie over de geschiedenis van Leerdam.
- **Eriks website: de stad Leerdam 2**
Geïllustreerde summiere informatie over de geschiedenis van Leerdam, vervolg.
- **Geschiedenis van Zuid-Holland: Geschiedenis van Leerdam**
Kort overzicht van de geschiedenis van Gorinchem.
- **Historische vereniging Leerdam: Van heerlijkheid tot industriestad**
Pagina op de website van de Historische Vereniging Leerdam die in vogelvlucht de geschiedenis van Leerdam beschrijft.
- **Waterlinie op de kaart**
Luchtfoto van Leerdam met beknopte informatie over bezienswaardigheden.
- **Waterlinie op de kaart: Maria Ponderus en haar hofje**
Beknopte historische informatie over Maria Ponderus en het Hofje van Aerden.
- **Wikipedia: Diefdijk**
Over de Diefdijk bij Leerdam die in de 18^e eeuw deel ging uitmaken van de Oude Hollandse Waterlinie.

NIEUWPOORT

Boeken

- **Historische stedenatlas van Nederland : Schoonhoven en Nieuwpoort**
Atlas van de stedenbouwkundige ontwikkeling van Schoonhoven en Nieuwpoort met oude kaarten en een historisch overzicht.

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

- **De Stede Nieupoort : zevende verzameling bijdragen 2005**
p. 9-204 De vesting Nieupoort en haar militaire geschiedenis / G. den Hartog
Uitgebreid artikel over de militaire geschiedenis.

Websites

- **Geschiedenis van Zuid-Holland : Groot-Ammers, Streefkerk en Nieupoort**
Geschiedenis van Groot-Ammers, Streefkerk en Nieupoort in vogelvlucht.
- **Historische Kring Nieupoort**
Beknopte geschiedenis van Nieupoort op de site van de Historische Kring Nieupoort.
- **Vestingstad Nieupoort : geschiedenis**
Website van de Stichting Vestingstad Nieupoort met een korte beschrijving van de geschiedenis vanaf de 13^e eeuw.
- **Waterlinie op de kaart**
Luchtfoto van Nieupoort met korte informatie over bijzondere gebouwen en vestingwerken.
- **Waterlinie op de kaart : Nieupoort : een veilige plek voor het stadhuis**
Beknopte historische informatie over de sluis onder het stadhuis.

SCHOONHOVEN

Boeken

- **Historische stedenatlas van Nederland : Schoonhoven en Nieupoort**
Atlas van de stedenbouwkundige ontwikkeling van Schoonhoven en Nieupoort met oude kaarten en een historisch overzicht.
- **Mazurel, Wim**
Op stap door Schoonhoven : en haar geschiedenis
Beknopte geschiedenis van de stad en haar monumenten, uitgebreid met een aantal wandelingen langs de bezienswaardigheden.
- **Mentink, D.**
Schoonhoven vier eeuwen gezien en beschreven : prenten, schilderijen en tekeningen uit de 16^e-19^e eeuw
Vierhonderd jaar geschiedenis van Schoonhoven in beeld gebracht. Uitgegeven ter gelegenheid van het 700-jarig bestaan van de stad.

Filmpjes

- **NPO Geschiedenis : Schoonhoven**
Filmbeelden uit 1921 van markante plekken in Schoonhoven.

Websites

- **De geschiedenis van Schoonhoven**
Website over de geschiedenis van Schoonhoven vanaf begin 13 e eeuw.
- **Geschiedenis van Zuid-Holland: Geschiedenis van Schoonhoven**
De geschiedenis van Schoonhoven in een notendop.
- **Historische Vereniging Schoonhoven**
Deze site van de Historische Vereniging Schoonhoven is nog in opbouw. Ga naar Canon van Schoonhoven – Canon van de Vestingstad.

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

- **De Krimpenerwaard: de gemeente Schoonhoven**
Informatie over Schoonhoven en haar bezienswaardigheden.
- **Schoonhoven waterfront: Buskruit en Spaanse troepen**
Militaire geschiedenis van Schoonhoven in de Spaanse tijd.
- **Schoonhoven waterfront: Oude Hollandse Waterlinie**
Beknopte informatie over de rol van Schoonhoven in de Oude Hollandse Waterlinie.
- **Schoonhoven waterfront: Rampjaar 1672**
De verdediging van Schoonhoven in 1672 en het ontstaan van de Franse kade.
- **Schoonhoven Waterfront: Veerpoort**
Over de Veerpoort in Schoonhoven.
- **Waterlinie op de kaart**
Luchtfoto van Schoonhoven met korte informatie over bijzondere gebouwen en plekken in de stad.
- **Waterlinie op de kaart : Zilverstad Schoonhoven**
Beknopte historische informatie over de geschiedenis van de Zilverstad.

Bestanden

- **De Militaire geschiedenis van de stad Schoonhoven in vogelvlucht / De Vaal, L. Ouweneel, R. Kappers, P. Beetsma en F. Anders**
In: Mars et Historia, jrg. 42, nr. 3-4 (juli/dec. 2008), p. 23-27
Tijdschriftartikel over de geschiedenis van de 13^e tot en met de 20^e eeuw.

FORT WIERICKERSCHANS EN BODEGRAVEN

Boeken

- **Genius Loci: Interneringsoord Wierickerschans**
Tijdens de Eerste Wereldoorlog moest Nederland volgens de Conventie van Den Haag buitenlandse militairen ontwapenen en interneren. Vluchtgevaarlijke officieren kwamen o.a. terecht op Fort Wierickerschans. Foto's genomen door een geïnterneerde Britse officier vormen de basis van dit boekje.
- **Koester oud denk nieuw: Fort Wierickerschans in beeld**
Dit fotoboek is het resultaat van een fotowedstrijd rondom het restaureren en omvormen van Fort Wierickerschans van een verwaarloosd verdedigingswerk naar een multifunctioneel centrum.
- **Modderman, J.F.A. Bodegraven in 1672**
Uitgebreide beschrijving van de rampzalige gebeurtenissen in 1672 in Bodegraven en omgeving.

Filmpjes

- **Fort Wierickerschans: Behoud door ontwikkeling**
Sfeerbeelden van de omgeving en de restauratie van het fort.
- **Fort Wierickerschans: Jan Bosveld**
Muziekstuk van Jan Bosveld uitgevoerd door DSS Aarlanderveen op het streekfestival te Bodegraven in 2010. Met een toelichting op de compositie.
- **Water als wapen: Fort Wierickerschans en de Oude Hollandse Waterlinie**
Kort introductiefilmpje van het Erfgoedhuis Zuid-Holland.

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

- **West Safari: Fort Wierickerschans**
Kort filmpje van Omroep West over de bewoners van Fort Wierickerschans vanaf de 18^e eeuw.

Websites

- **Canon van Zuid-Holland: Fort Wierickerschans en de Oude Hollandse Waterlinie**
Een korte introductie.
- **Fort Wierickerschans**
Website van Fort Wierickerschans. Nu een locatie voor evenementen.
- **Franse wreedheden in Bodegraven en Zwammerdam, 1672, Romeyn de Hooghe, Govard Bidloo, 1673**
Uit de collectie van het Rijksmuseum de afbeelding van een gravure met bijbehorende tekst uit 1673: 'De France wreetheyt, tot Bodegrave, en Swammerdam'.
- **Geschiedenis van Zuid-Holland: Fort Wierickerschans**
De geschiedenis van Fort Wierickerschans in een aantal thema's.
- **Geschiedenis van Zuid-Holland: Smokkelaars en invalide soldaten op de schans**
Fort Wierickerschans in de 18^e eeuw.
- **Nieuwerbrug: Fort Wierickerschans**
De geschiedenis vanaf 1672 tot in de 21^e eeuw.
- **RHC Rijnstreek en Lopikerwaard: Beknopte geschiedenis van Bodegraven**
De geschiedenis van Bodegraven in vogelvlucht vanaf de Romeinse tijd tot in de 21^e eeuw.
- **RHC Rijnstreek en Lopikerwaard: Wierickerschans**
Beknopte geschiedenis van het fort.
- **Staatsbosbeheer: Fort Wierickerschans**
Informatie van Staatsbosbeheer over de Reeuwijkse Plassen en Fort Wierickerschans met een informatief filmpje over de Oude Hollandse Waterlinie.
- **De Wiericker Schans**
Website met veel afbeeldingen over de geschiedenis van het fort.
- **Wikipedia : Fort Wierickerschans**
Beknopte informatie over dit belangrijke fort langs de Oude Hollandse Waterlinie.

Sociale media

- **Fort Wierickerschans**
Facebook-pagina van het fort Wierickerschans.

OVERIGE VERDEDIGINGSWERKEN EN LOCATIES

Alblasserwaard

Boeken

- **Groningen, Catharina L. van**
De Alblasserwaard
Na een historisch-geografische inleiding volgt een uitgebreide inventarisatie van monumenten in de Alblasserwaard, met o.a. aandacht voor verdedigingswerken, met name in Gorinchem en Nieuwpoort.

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

Dubbele en Enkele Wiericke

Websites

- **Wikipedia: Dubbele Wiericke**
Korte informatie over de Dubbele of Grote Wiericke, onderdeel van de Oude Hollandse Waterlinie.
- **Wikipedia: Enkele Wiericke**
Over het kanaal de Enkele Wiericke, onderdeel van de Oude Hollandse Waterlinie.

Fort Nieuwerburg

Websites

- **Fort Nieuwerbrug**
De geschiedenis van Fort Nieuwerbrug in vogelvlucht.
- **Nieuwerbrug: vestingen en forten in Utrecht, 1684**
Oude prent met afbeeldingen van diverse forten, o.a. bij Nieuwerbrug.

Fort Pain et vin

Websites

- **Fort Pain et vin (Molkerschans)**
Beknopte geschiedenis van Fort Pain et Vin bij Nieuwerbrug.

Gouwsluis

Websites

- **Alphen.com: Korte geschiedenis van Gouwsluis**
Geschiedenis van het buurtschap bij Alphen a/d Rijn dat zijn naam te danken heeft aan een keersluis in de Gouwe.

Groene Hart

Boeken

- **Appels, Ingrid**
Leven met water: De watereconomie van het Groene Hart
De geschiedenis van het Groene Hart en de rol die het water in het dagelijks leven van de bewoners speelde en nog steeds speelt.

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

- **Buissink, Frans**
Dwars door het Groene Hart: landschapsverkenningen door tijd en ruimte
Fotoboek over de schoonheid van dit agrarische gebied in de Randstad, dat gemaakt is door boeren, waterschappen en militairen. Met aandacht voor de geschiedenis van het landschap.
- **Kers, Martin**
Het Groene Hart
Prachtig fotoboek rond enkele thema's zoals Veenweiden, Waterwegen, Stad en land, Dieren en Landbouw en natuur. Met teksten van Herman Vuijsje die zijn eigen ervaringen met het Groene Hart op poëtische wijze onder woorden brengt. Over de schoonheid van het gebied, maar ook over zorg rondom de 'houdbaarheid' van al dat moois.

Posters, kaarten

- **De Canon van het Groene Hart**
Poster met personen en gebeurtenissen uit het Groene Hart, die van belang zijn geweest voor de vaderlandse geschiedenis. Met beknopte informatie.
- **Nieuwkoop en omgeving: doorkruis rietvelden, plassen en veenweidegebied**
Kaart met wandel-, fiets- en vaarroutes rondom Nieuwkoop.

Filmpjes

- **Behoud door ontwikkeling: Groene Hart in beeld**
Filmpje van ongeveer 10 minuten met sfeerbeelden van het Groene Hart.

Hof van Waarder (Nieuwerbrug)

Websites

- **Nieuwerbrug: Hof te Waarder**
De geschiedenis van Hof van Waarder, met een informatief filmpje.
- **Wikipedia: Hof van Waarder**
Over de commanderie van de Johanniter Orde die in 1672 in brand werd gestoken door de Franse troepen.

Hollandse IJssel

Boeken

- **Nebbeling, Johan**
De Hollandsche IJssel: portret van een werkrivier
Zwart-wit foto's die een sfeerbeeld geven van de waterkant langs deze rivier die loopt door het gebied van de Oude Hollandse Waterlinie.

Koenschans in Vlist

Websites

- **Digibron: Koenschans in Vlist bewees waarde in 1672**

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

- Informatie over de herontwikkeling van Koeneschans.
- **Erfgoed Krimpenerwaard: Koeneschans Vlist**
Korte, feitelijke informatie.
- **Erfgoedhuis ZH: Het kriegsverleden van Koeneschans**
Het erfgoedhuis Zuid-Holland zet zich in voor herontwikkeling van Koeneschans.
- **Geschiedenis van Zuid-Holland: Archeologisch onderzoek op de Koeneschans**
Resultaten van de archeologische verkenningen die in 2013 zijn uitgevoerd.
- **Hollandse IJsseldijk West**
De functie van Koeneschans bij inundaties.
- **Koeneschans; de Oude Hollandsche Waterlinie en het water als vriend**
Beknopte geschiedenis van Koeneschans.
- **Landschap & Erfgoed Zuid-Holland : Koeneschans**
Koeneschans moet weer 'beleefbaar' worden.
- **Vlist OHW Koeneschans**
Serie mooie foto's van Koeneschans in Vlist.
- **Zuid-Hollands Landschap: Koeneschans**
De betekenis van de Koeneschans.

Krimpenerwaard

Boeken

- **Groningen, Catharina L. van**
De Krimpenerwaard
Na een historisch-geografische inleiding volgt een uitgebreide inventarisatie van monumenten in de Krimpenerwaard, met o.a. aandacht voor verdedigingswerken.
- **Povée, Henk**
Tien eeuwen tussen Lek en IJssel : geschiedenis van de Lopikerwaard en de Krimpenerwaard
De roerige geschiedenis van het gebied tussen Lopiker- en Krimpenerwaard ongeveer vanaf het jaar 1000. Thematisch ingedeeld en rijk geïllustreerd.

Loevestein

Boeken

- **Jansen, Sunny**
Slot Loevestein
Rijk geïllustreerde geschiedenis van het kasteel dat onder meer diende als staatsgevangenis en als vesting in de Hollandse Waterlinie.

Websites

- **If then is now: Soldatenbarakken uit de 17^e eeuw blootgelegd op Loevestein**
In 2012 hebben archeologen onderzoek gedaan op Loevestein. Er zijn resten van barakken en een slotgracht gevonden.

Prinsendijk

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

Websites

- **Hoogheemraadschap van Rijnland: 1672: Aanleg van de Wierickerdijk**
Over de aanleg van de Wiericker- of Prinsendijk in 1672-1673.
- **Groene Hart Vertellingen**
Cultuurhistorische en landschappelijke informatie over de Prinsendijk nabij Bodegraven en Reeuwijk. Met veel foto's.

Woerden

Websites

- **Fort Kruipin**
Korte geschiedenis van Fort Kruipin bij Woerden.
- **Het verhaal van Woerden: een rampjaar onder de Fransen**
Hoe verging het Woerden in het rampjaar 1672.
- **Het verhaal van Woerden: de vesting Woerden**
Woerden als vestingstad vanaf 1300 tot in de 19^e eeuw.

Bestanden

- **Wandeling Woerden**
Wandeling door Woerden langs restanten van de vestingwerken.

Zouweboezem

Dvd's

- **De Zouweboezem (Streekparels deel 1)**
Film over de flora en fauna van dit bijzondere moerasgebied gedurende de vier jaargetijden. De Zouweboezem ligt in het gebied van de Oude Hollandse Waterlinie.

Websites

- **Natuurhistorische gebiedsbeschrijving**
Natuurhistorische informatie over het gebied Meerkerk-Ameide-Lexmond.

ER OP UIT!

Tijdschrift

- **Oude Hollandse Waterlinie Special**
Speciale uitgave van het kwartaalblad Groene Hart Leven (2015, nr. 19) geheel gewijd aan de Oude Hollandse Waterlinie. Een glossy met aandacht voor geschiedenis, bezienswaardigheden, activiteiten, evenementen en andere toeristische informatie.

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

Wandelroutes

- **.nd Groepswandelingen Hollandse Waterlinie**
Het Nederlands Dagblad organiseert een serie groepswandelingen langs de Oude en de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Voor iedereen toegankelijk, dus niet alleen voor abonnees.
- **Feis, Lenny en Harm Hoogendoorn**
Vestingsteden onder vuur: wandelen langs de Oude Hollandse Waterlinie
Na enkele goed leesbare hoofdstukken over de geschiedenis van de Oude Hollandse Waterlinie volgen wandelroutes door 10 vestingsteden. Bij elke stad wordt historische informatie gegeven. Aantrekkelijk vormgegeven gidsje met veel foto's, kaarten, plattegronden en prenten.
- **Hoogendoorn, Harm en Joke Kramer**
Vestinglinies onder water: Fietsen en wandelen langs de Oude Hollandse Waterlinie
Een gids met uitgebreide historische informatie, nu eens niet over de versterkte steden, maar over het platteland langs de linie. Hier hebben de bewoners in 1672 veel te lijden gehad van rooftochten, brandschattingen en de militaire inundaties. De gids bevat fiets- en wandelroutes met plattegronden en beschrijvingen. Rijkelijk voorzien van illustraties.
- **In het spoor van de Prins: ontdekkingstochten langs de Oude Hollandse Waterlinie**
Wandelen in het gebied van de Oude Hollandse Waterlinie en daar ook nog eens iets van opsteken! Dat kan met deze wandelgids met uitgebreide historische achtergrondinformatie. Mooi geïllustreerd, met 'waterlinieommetjes' in alle twaalf vestingsteden. Voorzien van routekaartjes en informatie over bezienswaardigheden.
- **De Koeneschans**
Bij het spel *Geocaching* wordt gebruik gemaakt van een gps-ontvanger of telefoon met deze functie om ergens ter wereld een zogenaamde *cache* (verstopplaats) te vinden. Het spel kan worden gespeeld bij de Koeneschans.
- **Oude Hollandse Waterliniepad, zuidelijke route, deel 1**
Zuidelijk deel van de langeafstandswandelroute dat loopt vanaf Fort Wierickerschans tot Vlist.
- **Oude Hollandse Waterliniepad, zuidelijke route, deel 2**
Zuidelijk deel van de langeafstandswandelroute dat loopt van Vlist tot Gorinchem.
- **Oude Waterlinieroute**
Wandeling van 14 km vanaf fort Wierickerschans.
- **Purperreigeroute**
Wandelroute van 10,5 km langs de Zouweboezem.
- **Sprinkhaanzangeroute**
Wandelroute van 13,5 km die o.a. langs de Zouweboezem voert. Nu een fraai, vogelrijk natuurgebied, maar in 1672 een strijdtonel.
- **Stadswandeling Schoonhoven: Vestingwandeling**
Wandelen door de vesting Schoonhoven onder begeleiding van een gids.
- **Vestingsteden: 40 stadswandelingen 3-13 km : routebeschrijvingen en –kaartjes, leuke winkels en restaurants**
De wandelingen in deze gids voeren langs gerestaureerde verdedigingswerken, stadswallen en oude binnensteden. Er is aandacht voor de geschiedenis van de Nederlandse vestingsteden in het algemeen. Ook per stad worden beknopte historische bijzonderheden vermeld. Met veel illustraties.
- **Vestingstedenroute**
Wandelroute van 10 km vanaf Leerdam, langs de bastidestadjes Asperen en Heukelum. Een route die door twee provincies loopt.
- **Wandelen door heden en verleden van Gorinchem: Vestingwandeling (7 km)**
Folder met historische en cultuurhistorische informatie over markante punten op de route.
- **Wandelen Gorinchem**
Fotografisch overzicht in Streetview van een wandeling langs de stadswallen van Gorinchem met beknopte informatie over de bezienswaardigheden. U kunt inzoomen en via de voetstapjes de wandelroute openen.

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

- **Wandelen Leerdam**
Fotografisch overzicht in Streetview van een wandelroute langs de hoogtepunten van Leerdam met beknopte informatie over de bezienswaardigheden. U kunt inzoomen en via de voetstapjes de wandelroute openen.
- **Wandelen Nieuwpoort**
Fotografisch overzicht in Streetview van een ommetje door het vestingstadje Nieuwpoort met beknopte informatie over de bezienswaardigheden. U kunt inzoomen en via de voetstapjes de wandelroute openen.
- **Wandelen Schoonhoven**
Fotografisch overzicht in Streetview van een wandelroute grotendeels via de oude stadswal en langs historische bezienswaardigheden van Schoonhoven. Met beknopte informatie. U kunt inzoomen en via de voetstapjes de wandelroute openen.
- **Wandeling Gorinchem**
Rondwandeling door vestingstad Gorinchem.
- **Wandeling Leerdam**
Rondwandeling door Leerdam.
- **Wandeling Nieuwpoort**
Rondwandeling door Nieuwpoort.
- **Wandeling Schoonhoven**
Rondwandeling door de vestingstad Schoonhoven.
- **Wandeling Wiericke**
Oude NS-wandeling van 18 km van Bodegraven naar Haastrecht, langs Fort Wierickerschans en over de Prinsendijk. De route klopt nog, maar met name de ov-informatie is verouderd.

Fietsroutes

- **Beleefroute Vesting3hoek**
Fietsroute van 35 km rondom Gorinchem. Als app te downloaden voor **IOS** en voor **Android**.
- **Fietsen langs historische vaarwegen: De Oude Hollandse Waterlinie**
Route van 49 km als pdf-boekwerkje of als GPX-route te downloaden. De route voert langs Gouda, Haastrecht, Vlist, Schoonhoven, Nieuwpoort, Groot-Ammers, Bergambacht en Gouderak. Met cultuurhistorische informatie.
- **Gruttoroute**
Fietsroute van ruim 47 km. Komt o.a. langs Fort Wierickerschans, Bodegraven, Nieuwkoop, Zwammerdam en Gouda.
- **Hoogendoorn, Harm en Joke Kramer**
Vestinglinies onder water: Fietsen en wandelen langs de Oude Hollandse Waterlinie
Een wandel- en fietsgids met uitgebreide historische informatie, nu eens niet over de versterkte steden, maar over het platteland langs de linie. Hier hadden de bewoners in 1672 veel te lijden van rooftochten, brandschattingen en de militaire inundaties. Voorzien van plattegronden en routebeschrijvingen. Rijkelijk voorzien van illustraties.
- **Prins Willem III-route: de Prins beveelt een dijk**
Fietsroute van 40 km o.a. langs Bodegraven, Oudewater, Montfoort, Hekendorp, Linschoten en Woerden met beknopte historische informatie.
- **Prinsessen-route: een prinses ontvoerd**
Fietsroute van 35 km langs Schoonhoven, Nieuwpoort, Vlist, Oudewater, Polsbroek en Vlist met beknopte historische informatie.
- **Smokkeltocht**
Fietstocht van 45 km vanuit Bodegraven, o.a. langs fort Wierickerschans.
- **Van Schoonhoven naar Gouda: Fietsen langs herbestemd erfgoed**
Fietsroute van 50 km door een deel van het gebied van de Oude Hollandse Waterlinie.
- **Zuidelijke dijken-route: een kerk met munitie**
Fietsroute van 65 km langs Gorinchem, Arkel, Leerdam, Ameide en Meerkerk. Met beknopte historische informatie.

Medialijst Reizende Collectie: Oude Hollandse Waterlinie

Arrangementen en activiteiten

Websites

- **Fort Wierickerschans**
Overzicht van activiteiten en arrangementen op Fort Wierickerschans.
- **Het Groene Hart van Holland**
Toeristische informatie met tips voor dagrecreatie, eten en drinken, overnachten, evenementen en arrangementen in het Groene Hart.
- **Icoon van Fort bij Vechten**
In het voorjaar van 2015 wordt in het Fort bij Vechten het Waterliniemuseum geopend. Dit museum krijgt ook een afdeling over de Oude Hollandse Waterlinie. Met de bijgaande link kunt u vast een kijkje nemen en een virtuele tour door het museum maken.
- **Het Leger langs de linie.**
Een filmimpressie van het evenement georganiseerd door de Stichting Groene Hart.
- **Meerdaags arrangement 'Een duik in de Hollandse Waterlinie'**
Toeristisch arrangement waarbij u logeert op een boerderij in het gebied van de Oude Hollandse Waterlinie.
- **De Prinsenmaand**
Verslag van de 'Prinsenmaand' september 2014 met foto's en een filmimpressie.
- **Prinsenmaand (2015)**
In 2015 is het 200 jaar geleden dat de Oude Hollandse Waterlinie werd opgeheven en vervangen door de Nieuwe Hollandse Waterlinie. In september 2015 worden er allerlei culturele en recreatieve activiteiten georganiseerd: van stadswandelingen en straatfestivals tot een heuse mini-opera.
- **Vestingdriehoek**
Toeristische informatie over activiteiten en arrangementen binnen de Vestingdriehoek Gorinchem, Woudrichem, Slot Loevestein en Fort Vuren.